

לקחה טוב

פרשת מטות התשס"ה

פירוש לאור ע"י רשת מוסדות "מנחם" בראשות הרב יצחק יצחקי שליט"א

פנינים לפרשה

"וידבר משה אל ראשי המטות וגו'"

(ל, ב)
הטעם שהקדים פרשת מטות לפרשת מסעי אפשר לפרש בדרך הרמז: שלפני שהאדם יוצא למסע בדרך ואינו יודע איזה מכשולים וקשיים צפויים לו בדרך – צריך הוא לעשות לעצמו בטרם צאתו גדרים וסייגים ע"י נדרים שמקבל על עצמו, וכמו שמצינו אצל יעקב אבינו כשיצא מבאר שבע "וידר יעקב נדר" וכמו שאחז"ל "יעקב פתח בנדרים תחילה".
(מי השילוח)

"איש כי ידר נדר לה"

(ל, ג)
ובמדרש: "הדא הוא דכתיב כי לא ידע האדם את עתו".
ופליאה היא מה ענין פסוק זה שמביא המדרש לכאן? ברם, מצינו בגמ' שבשעה שהאדם נודר קרבן אל אמר "לה" קרבן" כי אם "קרבן לה" משום שמה יבטא את ה' ולא יסיים את המילה קרבן ויהא מוציא שם שמים לבטלה (נדרים י'). ומבארים המפרשים כי החשש הוא פן ימות פתאום אחר מילת "לה" בטרם יסיפק בידו לומר גם את מילת "קרבן". זהו איפוא הכוונה שבמדרש, שלפיכך אמר הכתוב "נדר לה" ולא "לה" נדר" משום ש"לא ידע האדם את עתו" – ויש מקום אפוא לחשוש פן ימות באמצע ויהא מוציא שם שמים לבטלה ועל כן עליו לומר תחילה "נדר" ואחר כך לה".
(נחל קדומים וקדושת לוי)

"לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה"

(ל, ג)
לכאורה "ככל היוצא מפיו יעשה" הוא מיותר. אלא הוא תוכחת מוסר שהאדם יהיה נאמן בדבורו וישמור מוצא שפתיו אף שלא היה בדרך גדר ולא היה מחוייב בדברים. כענין שאמר משה רבינו ע"ה לבני גד וראובן (לקמן לב, כד). "והיוצא מפיכם תעשו", פירש"י – שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק וכי, עוד דבר א' הבטיחו מה שלא היו מחוייבים לעשות. דהיינו, שלא היו מחוייבים רק לצאת עם ישראל ביחד במלחמה כמ"ש להם מרע"ה (שם פסוק ו) "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה", והם קבלו (שם פסוק י"ז) "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", שהם רוצים לילך בראש.
(של"ה)

וכמו שאדם כשהוא מדבר מוציא הבל מפיו, ואותו הבל הוא חלק חיותו, וראיה לזה, שאחר שתצא הנשמה מהגוף לא

נשאר בו לא הבל ולא דיבור. נמצא שאותו הבל שיוצא מפיו בעת הדיבור הוא מחלק נשמתו, לכן נצטוינו שלא לדבר דברים בטלים. שמפטיר בהם חלק נשמתו. וכן שמעתי מהחכם ר"ש שורק ז"ל עה"פ "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה", שאין לאדם לעשות דבריו, חולין, כי ככל היוצא מפיו יעשה, אם טוב ואם רע כן עושה ובורא סניגורים או קטיגורים. (האר"ז"ל "ליקוטי תורה" עקב). ומקור הדברים בזה"ק (ח"ב מ"ז): תא חזי, ההוא מלה דנפיק מפומיה דבר נש, סלקא ואתער אתערותא לעילא, אי לטב אי לביש. (באר משה)

הנה אחז"ל (חולין פ"ט): ע"פ (תהלים נ"ח) "האמנם אלם צדק תדברון", מה אומנותו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה, ת"ל "צדק תדברון" – הזהירו חז"ל לבני אדם לעשות עצמם כאלם. כאילו רק בזה תלוי כל כשרון המעשה, והרי אנו רואים בעינינו כמה אלמים בעולם והם רוצחים וגנבים ומנאפים.

אך ידוע כי האדם נברא ברמ"ח איברים, ושום אבר לא יעשה רושם למעלה במעשהו כ"כ כמו הפה, וכל היוצא מפה האדם. הן טוב והן רע ח"ו, יעשה תיכף רושם למעלה, כמ"ש (אבות ד, ג) אין לך דבר שאין לו מקום, ירצה, למעלה, ובעבור רושם זה אמרו שיעשה עצמו כאלם, אבל "צדק תדברון", שע"ז יעשה רושם טוב למעלה, וז"ש לא יחל דברו", לא יחלל ח"ו דברי פיו

בדברי הבל ולעצונות. וא"ת הלא אין בזה מעשה רק דיבור בעלמא, לז"א כי "ככל היוצא מפיו יעשה" הדבור רושם למעלה. לכן אל יקטן בעיניך הדבור, (מדרש שמואל).

וכתב בס' "קב הישר" (פ"א) בשם "רכב אליהו" מעשה שארע בימיו שהיו יושבות כמה נשים והיו מדברות בענין שצריך אדם ליתן דו"ח אחר מותו על כל מעשיו, ותאמר אשה אחת מהם ע"ד שחוק: אין אני יראה מזה, כי בבואי ליום הדין לפני בי"ד של מעלה וישאלו אותי למה עשית זאת וזאת. אעשה את עצמי אלמת. ולא היו ימים מועטים עד שנעשתה אלמת עד יום מותה, הרי שדיבור האדם עולה למעלה ועושה רושם ע"כ.

וכן נברא ממנו מלאך, אם הוא דיבור טוב נברא ממנו מלאך טוב, ואם הוא דיבור רע נברא ממנו מלאך רע ומשחית המקטרג עליו תמיד, וזה "ככל היוצא מפיו - של האדם - יעשה" מלאך (האר"י הק' ב"ליקוטי תורה" פי עקב).

וז"ש (משלי כ"א כ"ג) "שומר פיו ולשונו שומר

מצרות נפשו", השומר פיו מלדבר דברים אסורים, ליצנות רכילות לשוה"ר, עושה בזה שמירה לנפשו ממחבלים ומקטרגים, אך "צדק תדברון" היינו ר"ת ותפלה שירות ותשבחות. (שער בת רבים)

"אחר תאסף אל עמך"

(לא, ב)
יתכן דאם היה מלחמת מדין אחר מות משה, היו אומרים שכל ימי משה לא היה נלחם במדין. לפי שמשה החניף להם, לפי שהיה חותן יתרו, וישב במדין שנים רבות. לכן מוכרח היה לנקום קודם מיתתו, ועיין מדרש, ופשוט.

שמעתי דבר נחמד מפי הגה"צ ר' חיים זוננפלד זצ"ל שהסביר מפני מה נתלתה מיתת משה במלחמת מדין, כי במלחמת מדין נהרג בלעם, כמ"ש (פסוק ח') "ואת בלעם בן בעור הרגו כחרב", כי בלעם גילם את כח הטומאה המתנגד לכח הטהרה והקדושה שנתגלמו באדון הנביאים, וזה לעומת זה עשה האלקים, ולא היה זה אפשרי שכח הקדושה יסתלק מן העולם, וכח הטומאה בדמותו של בלעם הרשע עוד ישלוט בו. ולפיכך היה הכרח בדבר, שלפני הסתלקותו של משה רבינו ע"ה יסתלק כח הטומאה מן העולם. וזה הושג במלחמת מדין. (פריי שושנה)

"וימסרו"

פירש"י – להודיען שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבין על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר (שמות יז, ד) "עוד מעט וסקלונני", ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת, עד שנמסרו על כרחן, (ספרי במד"ר).

ק' מה שייכות יש לשבח מה שאמר "וסקלונני" והענין, כי דברי ריבות שיש לישראל עם רועיהם משתמע לתרין אפין, א' הוא לרעה כמו כן הפשוט השני היא לחשיבות, שמחשבים את רועיהם כאילו היה אביהם, ע"כ צועקים תמיד נתון תתן לנו, וכן אמר משה (לעיל יא, יב) "אם אנכי ילדתיהו". ועתה שראינו שבשעת מיתת משה רבינו ע"ה לא רצו ללכת, נתגלה למפרע שהרי כל שרבו עמו ישראל היה מצד מעלה, שהחזיקו אותו לאב, וכן ראוי להחזיק לכל רועי נאמן לאב ולפטורן. (של"ה הק')

בעל כורחם – עפירש"ל.
ואולי כי חששו קצת, כי היה מלחמת היצר כבדה, והיה נצרך צדיקים שיוכלו לעמוד בזה כדאי, ולכן לא רצו לסמוך על עצמם, "כי אדם אין צדיק בארץ וגו' (קהלת ז, כ).

וכן באמת אמרו "מידי הרהור לא יצאנו", והיה נצרך מסירת נפש כעין (ברכות כ') קמאי דמסרי נפשיהו על קידוש ה', וזאת לימד משרע"ה.

"נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים"

יש להבין פשר סמיכות הפרשיות – פרשת נדרים ופרשת נקמת מדין. ואפשר לומר דבסוף פרשת נדרים נאמר "ונשא את עונה" ומפרש"י: "למדנו מכאן שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין". והמדינים הרי גרמו תקלה לעם ישראל וכמו שדרשו עליהם חז"ל "גדול המחטיאו" ולכן צויה ה' להנקם בהם. (קרבן עני)

"ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה וגו'"

יש לעיין מדוע שינה הכתוב בלשונו בין הפרת אב שכתוב "כל נדריה" לבין הפרת בעל שכתוב "והפר את נדרה" (פסוק ט) ולא כתב "כ"ל"? ויש לומר שהפסוק כאן רומז להלכה שבעל אינו יכול להפר את כל נדרי אשתו, אלא רק נדרים שבינו לבינה או נדרים שיש בהם עינוי נפש ומשא"כ באב היכול להפר את כל נדרי בתו. (העמק דבר)

"וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה"

קשה, אם אביה הניא אותה, אי"כ מדוע היא צריכה לסליחה? אלא, הכתוב מדבר באשה שנדרה ושמע אביה והפר לה, והיא לא ידעה ועברה על נדרה בכוונה, והנה, אע"פ שלא עברה על חומר איסור נדר בגלל שאביה קדם והפר, בכל אופן זקוקה האשה לסליחה וכפרה כיון שבדעתה התכוונה האשה לעבור איסור, "וה' יסלח לה". כשהיה ר' עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה, ואמר: ומה מי שהתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון סליחה וכפרה, המתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה. (נזיר כ"ג) והקשה רבי לייב חסמון זצ"ל (בספרו "אור יהל") וכי צריך קל וחומר כדי לדעת חומרת איסור חזיר, הרי זה לאו מפורש? ותיירץ רבי לייב שהקל וחומר אינו מחדש איסור במעשה האכילה, אלא על הכוונה. – ומה אם כונה לדבר עבירה שלא יצאה לפועל צריכה סליחה וכפרה, על אחת כמה וכמה כונה פגומה שהולידה מעשה עבירה צריכה סליחה וכפרה.

והוסיף רבי לייב, רבי עקיבא הגיע לפסוק וירד לעומק משמעותו ובכה, ואנו כביכול מגיעים לפסוק זה כל שנה, וכנראה שלא מגיעים... יתירה מכך רבי עקיבא כל פעם שהיה מגיע לפסוק זה היה מתעורר מחדש ובוכה, ומעולם לא למד בדרך של שגרה אפילו כאשר חזר אלף פעמים.

"ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו'"

(לא, ח)
הרצון בזה, שהם מפחד התחבאו עצמן בתוך החללים כדי שיחשבו ישראל שהם כבר פגרים מתים ולא ירגישו בהם ואח"כ ימלטו לנפשם לברוח. אמנם נתגלה דבר זה לישראל והרגו אותם בתוך שאר החללים, וזהו "והרגו על חלליהם". (תפארת יהונתן)

"ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב"

(לא, ח)
"בחרב" – הוא בא על ישראל והחליף אומנותו באומנותם, שאין נוצחים אלא בפיאם, ועיי' תפלה ובקשה, ובא הוא ותפס אומנותם לקללם בפיו, אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות שבאין בחרב, שנאמר (בראשית כז, מ) "ועל חרבך תחיה" (תנחומא בלק ח') – רש"י.

מזה נראה, שכלי האומנות של האיש הישראלי הוא הדבור, וכמו כלי אומנות הם הכרחים לתעשיית כלים חדשים, ואפילו בעל מלאכה היוותר חכם וחרוץ לא יוציא לפועל את המלאכה מבלעדי כלי אומנות. כן הוא האדם עם כח הדבור שנתן לו במתנה, יכול לברוא שמים וארץ ככתוב (ישעיה נא, טז). "ואשים דברי בפיך וגו' לנטוע שמים וליסוד ארץ", והוא, כי בדברי הקדושה שהאדם מדבר בזה העולם לפני השי"ת, נבראים למעלה עולמות ומלאכים קדושים, ועיי' על האדם להשיגה שלא יקלקל את כלי האומנות שלו ועיי' דבורים אסורים ולשוה"ר ורכילות, אלא ידבר בהם בדברי תורה ותפלה וקדושה, וכמאמרם ז"ל (חולין פ"ט: ט) עה"כ (תהלים נ"ח) "האמנם אלם" – מה אומנותו של אדם בעוה"ז, ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה כן, ת"ל "צדק תדברון". (חפץ חיים עה"ת)

"הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה'"

(לא, טז)
מצינו בתורה שכל מי שיכול להבין אע"פ שלא נצטוה, נענש עליה על שלא שם על לבו, שנאמר "ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה, ויאמר אלהם משה החייתם כל נקבה", ולמה לא ענו לו, ולמה לא צוית לנו, והלא לא אמרת לנו להמית הנשים. אלא שידע משה שהיו חכמים ובקיאים לדון ק"ו, ומה כנענים שכתוב בהם (דברים כ, טו-יח) "לא תחיה כל נשמה, למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות וגו', וכתוב (שם ז, ד) "כי יסיר את בנך מאחרי" שמא יחטיאך להבא, אלו שכבר חטאו והחטיאו לא כ"ש, והיה להם לדון ק"ו. (ספר חסידים)

"ויקצף משה על פקודי החיל וגו' ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי המלחמה"

(לא, יד-כא)
"לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי עכו"ם (רש"י). בהתבוננות בענין כעס משה ועונשו נראה עד כמה מבהילים הדברים, דהנה הקב"ה אמר למשה "נקום נקמת בני ישראל ואחר תאסף" הרי דידע משה שמתיתו תלויה בדבר ועפ"כ אמר אל העם "החלצו" בשמחה ובלא אחור (רש"י פסוק ג'), והיינו שהשיל מעצמו כל נגיעה אישית. אח"כ כשחזרו בני"י מהמלחמה ומשה רואה שהחיו את הנקבות אי"כ המלחמה עדיין לא נסתיימה ויש לו עדיין שהות לחיות! ומהי תגובתו? "ויקצף משה.. החייתם כל נקבה" – הרי שכעסו היה ממש לשם שמים נקי מכל שמץ נגיעה עצמית ואעפ"כ מגלים לנו חז"ל שגם על כעס זה נענש. ומה נענה אן

בכעסינו, שאנו כועסים וקוצפים, שכל כולו מבוסס על "נגיעות" – מה גודל ההפסד שאנו מפסידים עיי' בעליה רוחנית. (הסבא מנובהרדוק)

"ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה"

(לא, כא)
לכאורה צריך היה הכתוב לומר "הבאים מן המלחמה" ולא "למלחמה" שכן מדובר כאן לאחר סיום המלחמה במדין. וניתן להסביר זאת עפ"י מה שהביא בספר "חובת הלבבות": "מעשה בחסיד אחד שראה פעם תבורה של בני אדם החוזרים משדה המלחמה שמחים ועלזים ועטורי נצחון. אמר להם – אתם ניצחתם במלחמה קטנה ומועטת ערך, ואילו כעת צפויה לכם מלחמה גדולה פי כמה, הלא היא מלחמת היצר, המתגברת ביתר שאת עקב הגאווה הבאה כתוצאה מהנצחון". כיוצא בזה אמר גם אלעזר לאנשי הצבא שאע"פ שהם חוזרים ממלחמת מדין, בכל זאת יהיו יודעים כי הם באים עתה למלחמה הגדולה זו מלחמת היצר. ועפ"י ניתן להבין מדוע נתן להם את מצות הגעלת כלים, וזאת לרמוז שכשם שיש להוציא טעם האיסור הבלוע בכלים כן יש לטהר את הלב מכל רגש גאווה הטמון בו. ולפיכך נאמר "ויקצף משה על פקודי החיל" – משה קצף על פקודי החיל הסוברים כי כבר באו מן המלחמה ודעתם זחוה עליהם, בו בזמן שרק נעשו צפויה להם מלחמה כבדה וקשה פי כמה.

"אך את הזהב וגו'"

(לא, כב)
רבותינו אמרו (יו"ב"ע – ילקוט תשפ"ה) "אך את הזהב" לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיעגילנו, וזהו לשון "אך" שלא יחיה שם חלודה, אך המתכת יהיה כמות שהיא. ואח"כ (פסוק כ"ג) "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש" – כדרך תשמישו הגעלתו, מה שתשמישו עיי' חמין יגעילנו בחמין, ומה שתשמישו עיי' צלי, כגון השפוד והאסכלא, ילבנו באור (עיי' ע"ה:). (רש"י הק')

וכן צריכה להיות גם טהרת בני אדם מטומאתם ומחלאת זוהמתם. ראשית להעביר את החלודה של העוונות עיי' תשובה, חרטה על העבר וקבלה להבא, אח"כ צריכים להשיג שיעקר התשובה תהיה באותו מצב כמו החטא, אם החטא היה באש, בהתלהבות, צריכה התשובה להיות ג"כ בהתלהבות, ובו בדבר שנכשל שמו"ר כג, ג והובא ב"שערי תשובה" לרבינו יונה ז"ל שא אות ל"ה) הצדיקים באותו דבר שחוטאין בו מתרצין ואם עשית תבילות של עבירות עשה כנגדן תבילות של מצוות. ועיקר הכשר האדם הוא עיי' התורה כי היא מכשרתו ומטהרתו. (ח"ח עה"ת)

ו"יקרבו אל משה הפקודים אשר לאלפי הצבא וגו', ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש"

(לא, מה- מט)
עוד יש לכוין הלשון "אשר בידנו" כפי דרשתם שלא נפקד איש לעבירה, עפ"י מ"ש בתנחומא פ' תולדות (אות י"ב) שלשה דברים אינם ברשותו של אדם וכו', העינים כיצד, היה עובר בשוק ראה עבירה מה יעשה, רואה הוא שלא בטובתו, החוטם עבר כו', והריח וכו' הריח הוא שלא בטובתו, וז"ש מ"אשר בידנו", היינו ברשותנו, לא נפקד ממנו איש לעבירה, לא ברגלים ולא בפה וידים ורה"ג, שכל אלה ברשותו של אדם. אבל העין והחוטם והאוזן זה אינו בידנו, ובזה נהנו מעבירה, וכמ"ש בפרק במה אשה (שבת ס"ד) שזנו עיניהם מן הערוה, ולזה היו צריכים לכפרה.

"ולא נפקד ממנו איש"

לא היה לנו חסרון ידיעה זאת, שכל זה הוא בכחו של הקב"ה דנקרא (שמות ט"ו ג) "איש מלחמה".

(תולדות יצחק)

וַיִּיָּחַד

ומה ראו להמתין עד אז בהקרבת קרבן זה, ולמה לא הקריבוהו מיד כשבאו מן המלחמה.

וי"ל כי מתחילה היו סבורים כי הרהורי עבירה אינם משום עבירה ואינם טעונים כפרה אך כיון ששמעו מצות הגעלת כלים שבא להפקיע את טעם האיסור הספוג בדפנותיו שהרהורי עבירה אף שנבלע באדם ואין בו ממש חייב בטיהור ובהגעלה ואם טעם כעיקר הרי ממילא מחשבה כמעשה והיא טעונה כפרה.

(עמוד האמת – חידושי הרי"ם)

"והייתם נקיים מה' ומישראל"

(לב, כב)
הלכות רבות נלמדו מפסוק זה: גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק להם, פורטים מעות לאחרים ולא לעצמם. בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים, ומעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם. בית אבטינס היו בקיאים במעשה הקטורת, ומעולם לא יצאה כלה מבושמת מביתם. וכשהיו נושאים אשה ממוקם אחר, היו מתנים עמה שלא תתבשם. אומר ר' ישראל סלנטר! כשם שאדם יוצא ידי המקום ללא רבב של שקר וחנופה – שהרי הכל גלוי לפניו, כך בין אדם לחבירו צריך לנהוג באותו אופן.

"ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו והייתם נקיים מה' ומישראל" (לב, כב)

"אדם צריך לצאת ידי הבריות, בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום, שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל". (ירושלמי שקלים פ"ג ה"ב)
הגאון בעל "חתם סופר" כתב פעם "כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה, 'והייתם נקיים מה' ומישראל'. שני חובות הללו, להיות נקי מה' ונקי מישראל עמו, הם שני עולמים הרוכבים על צוארנו. אולם, יותר קל לצאת ידי החוב הראשון, היינו ידי שמים, מאשר לצאת ידי הבריות, הנושאים בלבם מחשבות זרות ורעיונות מוזרים.

ולא זו אף זו, עונשו של האחרון קשה לאין ערוך, ממי שאינו יוצא ידי שמים ח"ו. כמו שמצינו בגמרא (סו"פ יוה"כ) בענין חילול ה',

שאין לו כפרה כלל ר"ל, ודוגמא לחילול ה' הביאו, כגון "רב", אם קנה בשר ולא נתן את דמיו לאלתר. כלומר, אם אך לא עומדים ברמה הגבוהה, אשר הבריות דורשות ותובעות מאתנו בישורת ובהגיונות למופת, הרי זה חילול ה', ואף שלאמיתו של דבר טועים הם בזה.

ולא נחה דעתו של החתם סופר עד שכתב: "והרהרתי כמה פעמים, אם אפשר שקיים אדם בעולם מקרא זה על מתכונתו". ואולי גם לזה נתכוין שלמה המלך, באמרו "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", רצונו לומר, שאפילו בעשותו רק טוב, אי אפשר שלא יחטא עכ"פ ביציאת ידי הבריות, שאף הם יכירו שלא חטא.

ואף בני גד ובני ראובן, אשר בזה גופא הזהירים כאן משה רבינו לאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל", ומצינו שאכן עשו הכל לצאת ידי חובתם, בהליכה בראש המחנה לכיבוש הארץ, עם-כל-זה דומה שבסוף לא עלה הדבר בידם. ושמא לכן היו ראשונים מכל השבטים לצאת לגלות, משום שלא הצליחו לצאת ידי הבריות. (החתם סופר)

וַיִּיָּחַד

אחד מתלמידי ישיבת ראדן, ביקש פעם מהחפץ חיים, שיורה לו הדרך אשר ילך בה, לרגל עלותו על כס הרבנות.

נענה החפץ חיים ואמר: כתוב "והייתם נקיים מה' ומישראל". תחילה על הרב לדאוג שיהיה נקי מה', ורק אחר כך לשאת חן בעיני הבעל-ביתם. ואילו רב שמהפך הסדר, ומשתדל קודם לכל למצוא חן בעיני הבריות, ורק אחר כך בעיני ה', רב כזה לא יצליח בשניהם.

הליכות והלכות

הלכות תשעת הימים

השנה שחל תשעה באב ביום ראשון נפסק שאין חומרות של 'שבוע שחל בו' ולכן נשארו רק הדינים הנוהגים מר"ח. משנכנס אב ממעטים בשמחה, ומי שיש לו דין ודברים (כגון משפט) עם הגוים ינסה לדחותם עד לאחר חודש אב ולכלל הפחות עד לאחר ט' באב.

דיני בשר ויין - נהגו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין החל מר"ח ועד תשעה באב, ולפי מנהגי הספרדים מותר בר"ח עצמו (מנהג אשכנז לאסור גם בר"ח) וכן מיץ ענבים אסור. ובשבתות מותר בבשר ויין, ואפילו בשבת שתאריכה הוא ט' באב.

בשר, פירושו כל תבשיל בשרי אפילו אם אין בו כרגע בשר, וכן עוף או מרק עוף גם הם בכלל האיסור, דגים מותרים, וכן אוכל פרווה שבושל בכלי בשרי מותר (לאשה מותר לטעום מהאוכל הבשרי שמכינה לשבת חזון, אך צריכה לפלוט אותו מיד לאחר הטעימה).
דין מוצאי שבת - בהבדלה במוציא שבת מנהג הספרדים הוא שמותר לשתות את היין ואין צריך ליתן לקטן לשתות את יין ההבדלה, והאשכנזים נוהגים לתת לקטן, ואם אין קטן - יש ששותים היין ויש שמבדילים על חמר מדינה.

בשר שנותר משבת מותר באכילה בסעודה רביעית בלבד, בתנאי שאין יכול לשומרו לאחר זמן (כגון להקפואו במקרר וכדומה).

דיני כביסה - למנהג הספרדים דין זה שייך רק בשבוע שחל בו תשעה באב וכאמור השנה

אין נוהגים דינים אלו ולמנהג אשכנז החל מר"ח. (והשנה כאמור אין דין שבוע שחל בו תשעה באב).

אין לכבס ולא ללבוש בגדים מכובסים בימים אלו (כל אחד לפי מנהגו) ורק אם לבשו זמן קצר לפני כן מותר. ולכן כדאי להכין בגדים דהיינו שילבש זמן קצר לפני האיסור (לפני שבת לספרדים, או לפני ר"ח לאשכנזים) ואז יהי מותר לו ללבוש אותם בימים אלו. ואם שכח יש עצה שבלייל שבת ילבש בגד, וביום שבת יחליף לבגד אחר ובשבת אחר הצהריים יחליף שוב (בתנאי שיפשוט בגדיו בכדי לנוח, שאינו ניכר שמכין בגדיו לצורך יום חול). אך בחול מותר להכין ישירות, שילבשם זמן קצר ואחר כך יפשוט את הבגדים.

בגדים כולל אפילו מגבות וגרביים ("אור לציון"), ולענין מגבת מספיק פעם אחת לשימוש, לגבי גרביים אם לא הכין ויש ריח רע מותר להחליף. ומובא בשם הרי"ח זוננפלד זצ"ל שגרביים מותר גם אם לא הכין מראש (ובתשעה באב עצמו לכוי"ע אסור גרביים נקיות, ולכן יכין מראש כיון שאם לא יכין יצטרך ללכת יחף וגדול כבוד הבריות!!!).

בגדי קטנים - מותר לכבס לקטנים מגיל חמש ומטה, ויש מחמירים רק לילדים עד גיל שלוש ולגדולים יותר יש להכין מראש וגם לאלו שמותר להם יכבס רק הצריך לו ולא הרבה יותר.

מסירה למכבסה - אין מוסרים בגד לכובס גוי בימים שאסורים בכיבוס.

דיני גילוח ותספורת - למנהג האשכנזים החל מ"ז בתמוז לא מתגלחים ולא מסתפרים, ולדעת מרן רק בשבוע שחל בו תשעה באב, ואולם הבן איש חי כתב שראוי להחמיר מ"ז בתמוז. ציפורניים מותר לקצץ בערב שבת חזון ויש מתירים בכל השבוע.

תפירה ולבישת בגדים חדשים - החל מר"ח אב אין ללבוש בגדים חדשים כלל, ואפילו לא נעליים וגרביים חדשות. וכמובן שאין לתפור בגדים חדשים, אולם אם החל החיית לתפור קודם לכן יכול להמשיך, כמו כן מותר לתקן בגד ישן שנקרע. נהגו שלא לארוג או לסרוג או לרקום מר"ח ואילך ורק חייט או תופרת מקצועיים מותרים באלה.

דיני רחיצה - לפי מנהגי הספרדים נהגו להתרחץ ואוסרים רק בשבוע שחל בו תשעה באב. אולם רבים נהגו כדעת הבן איש חי זצ"ל שלא להתרחץ החל מר"ח אב. במשך השבוע נהגו להתרחץ רק במים קרים (פושרים) להסרת הלכלוך בלבד וכן מנהג אשכנז, ומותר גם בערב שבת חזון להתרחץ לכבוד השבת, בין לאשכנזים ובין לספרדים, החל מר"ח אב במעטים במשך ומתן ובקניית חפצים ובגדים, ורק דברים שלא יוכל למצוא לאחר תשעה באב, או שמתחתן לאחר תשעה באב ולא יספיק לקנותם לאחר הצום, מותר לקנותם.

ויהי רצון שיהפוך הקב"ה ימים אלו לששון ולשמחה, בבנין בית מקדשנו ותפארתנו, אמן.

שבת שלום למוד מהנה!

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	QUEENS בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	BROOKLYN 1950 E. 7 St. 718-251-9676	STATEN ISLAND בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	MIAMI שיעורים והרצאות 305-502-3876	ISRAEL בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול תת"ק 40 סנה ד"ה 02-586-7469 לאנרכיסים תלמידי הכפרים מ' תלמידי ירושלים	ISRAEL בחסות בקב"צ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	MEXICO כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamahcalo Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101
---	--	--	---	---	---	--	---

המנומנים לזכות ביום לימוד או יותר בחלל וישיבת לקח טוב
הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולדע של קימא, ליווגה, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה.
נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמונת ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

גיסא, הנוהר בכך, מוסיף על קדושת הארץ
וגורם לשכינה שתשרה בישראל ובארץ.

רמז יש כאן לדברי חז"ל (שה"ש רבה) "ר'
הווא בשם ר' אחא אמר שלא הקדים אחד

מעשה חכמים

**הקצין הגרמני תפס את הנער
כשהוא כורך את התפילין על ידו
"וקשרתם לאות על ידך"
(ו, ה)**

הרה"ח ר' חיים צבי פולק ז"ל, אביו של
הרה"ג רבי אברהם פולק ראש ישיבת קרלין-
סטולין, סיפר לילדיו מעשה נורא שעבר עליו
בתקופת השואה, ואת ניסי-הניסים שהקב"ה
עשה עימו כאשר הצילו ממוות בטוח.
בהיותו נער בצבע-שיער בלונדיני, שהיה
'מיוחס' אצל הגרמנים כיגזע הארי', משך
חיים צבי את ליבו של אחד המפקדים
במחנה המוות שבו שהה המפקד, בדרגת
קצונה גבוהה, לקח אותו למשרת בביתו,
ותנאו של הנער היהודי היו אפוא הרבה
יותר טובים משל אחיו.

וכמו כל יהודי טוב, ניצל הנער את המצב
החדש כדי לקיים מצוות שלא היה
באפשרותו לקיים בהיותו עם יתר אחיו.
כאשר היה המפקד יוצא מן הבית לכמה
דקות הזדרז חיים-צבי להניח את התפילין
שהיו מוסתרות עימו.

פעם, מיהר הקצין לחזור לביתו, ותפס את
הנער היהודי כשהוא כורך את התפילין על
ידו. 'הייתו בטוח שנתורתו לי מספר שניות
לחיות', סיפר האב לילדיו.

'מה זה הרצועות הללו שאתה כורך על היד?
- שאל המפקד, שמשום-מה לא ידע על
קיומם של התפילין אצל העם היהודי.

והקב"ה, שראה את מסירותו של הבן-יקיר
שלו לקיום מצוות תפילין, נתן בליבו של
חיים-צבי את החוכמה להשיב כראוי לגרמני,
כדי שיוכל להמשיך ולהניח תפילין.

'מסורת משפחתית המקובלת אצלנו מדורי-
דורות, אומרת שאם רוצים להעניק סגולה
להצלחתו של בעל-הבית בכל העניינים,
קושרים את הרצועות השחורות הללו על היד
השמאלית', השיב הנער היהודי.

והקצין הגרמני שמע זאת התיר לו להמשיך
ולכרוך את הרצועות... (עלינו לשבח עמ' ריח)

המשך פנינים לפרשה

**"עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה
אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש"
(לא, מט)**

מהם תפילין של ראש לתפילין של יד, כאן
נוכח ראש ויד: "ראש" אנשי המלחמה אשר
"בידינו" - ולא נפקד מהם איש, שלא נכשלו
בהם ובסידורם. (ר' שמשון מאוסטרופולי)

"נחנו נעבור חלוצים"
(לב, לב)
והא שלא אמרו "אנחנו" אלא "נחנו" - זאת
משום שהיו בני גד בעלי כוח וגבורה ולכן
המעיטו עצמם ונקטו לשון "נחנו" שהוא
לשון ענוה כמו שאמרו משה ואהרן (שמות
טז) "ונחנו מה". (רבינו בחיי)

**"ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה
לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה"**

(לב, כה)
ויש לדקדק הרי משה לא הוסיף כלל על
דבריהם רק אמר להם שיקיימו את כל אשר
דברו - "והיצא מפיכם תעשו" (פסוק כד)
וא"כ היה להם לומר "עבדיך יעשו כאשר
דברו"? ונראה לומר: הנה כאשר הם דברו אל
משה אמרו "וישב טפנו בערי המבצר (פסוק
י"ז) אבל משה אמר להם "בנו לכם ערים
לטפכם" (פסוק כ"ד) ולא הזכיר מילת
"מבצר" והיינו שהם הזכירו "ערי מבצר"
הסירו בטחונם מה' ובטחו בערים הבצורות
ומשה ציווה להם שישומו בטחונם בה' ולכן
לא הזכיר מבצר. וזהו שאמרו "עבדיך יעשו
כאשר אדני מצוה טפנו וגו' יהיו שם בערי
הגלעד" ולא הזכירו "מבצר".
(גן רוה בשם השמן רוקח)

**"ולא תחניפו את הארץ"
הרי זו אזהרה לחנפים"**

(לה, לג)
מבאר הרמב"ן: שהזהיר הכתוב שלא נחניף
לרשעים בגלל מעלתם, תוקפם, או כבוד
משפחתם. אומר על כך ה"חפץ חיים" - אף
בלשון הרע עלולים לעבור על לאו זה (לדעת
הרא"ם בעל תוספות ורבי שלמה בן גבירול -
לאו דאורייתא!) כגון המספר לשון הרע
לשונא כדי למצוא חן בעיניו. וכן כששומע
לשון הרע מאדם חשוב ומהנהן בראשו לאות
הסכמה, כדי למצוא חן בעיני המספר,
והעובר על לאו זה גורם לטומאת הארץ,
ככתוב "ולא תטמא את הארץ אשר אתם
יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה". ולאידך

העלון לעילוי נשמה
הצדקנית הרבנית היקרה
רחל בת שרה יגן ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה